

ΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΚΟΣ

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΝΕΚΡΟΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΪΤΑΛΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

«Η Αλβανία, για τη σωματική μου υπόσταση ήταν μια περιπέτεια αβάσταχτη, αλλά για την ψυχική μου όμως ιστορία, μια τομή βαθιά. (...) έγινε αιτία ο πόλεμος να συνειδητοποιήσω τι είναι ο αγώνας, ο ομαδικός πλέον και όχι ο προσωπικός. Θέλω να πω τι σημαίνει να μάχεσαι ενταγμένος σε μια ομάδα, που έχει ορισμένα ιδανικά, και να μάχεσαι κι εσύ γι' αυτά.», σημειώνει ο Ο. Ελύτης στην Αυτοπροσωπογραφία του. Η εμπειρία του μετώπου θα εμπνεύσει τον ποιητή να συλλάβει τον χειμώνα του 1941 την ιδέα για το «Άσμα Ηρωικό και Πένθιμο για τον Χαμένο Ανθυπολοχαγό της Αλβανίας», με σκοπό να τιμήσει τους συμπολεμιστές του στην Αλβανία.

Ένας από τους νεκρούς ήταν και ο υπολοχαγός Αλέξανδρος Διάκος, ο πρώτος νεκρός

αξιωματικός του πολέμου. Ο Έλληνας δημοσιογράφος, ο Κώστας Τριανταφυλλίδης, πολεμικός ανταποκριτής της εφημερίδας «Ασύρματος», κατέγραψε τον ηρωικό θάνατο του πρώτου Έλληνα αξιωματικού στη μάχη της Πίνδου: «Το περιστατικόν που θα σας αφηγηθώ δεν είναι πρόσφατον. Έλαβε χώραν την τρίτηνημέραν από της κηρύξεως του πολέμου, αποτελεί, όμως, μίαν από τας πλέον ενδόξους σελίδας της ιστορίας της τιτανομαχίας αυτής

εις την οποίαν ερρίφθη με όλην του την ορμήν το Έθνος μας και σχετίζεται με τον ηρωικόν θάνατον του πρώτου Έλληνος αξιωματικού του Αλέκου Διάκου που έπεσε μαχόμενος εναντίον του εισβολέως. Τα στοιχεία που παραθέτω και τα οποία έρχονται διά πρώτην φοράν εις φως, μου τα απεκάλυψεν ο διοικητής της μονάδος η οποία εξεδίωξε τους Ιταλούς από την Πίνδον».

Ο Αλέξανδρος Διάκος γεννήθηκε το 1911 στη Χάλκη και φοίτησε στο ιστορικό Βενετόκλειο Γυμνάσιο της Ρόδου, όταν ακόμα τα Δωδεκάνησα ήταν στην κατοχή των Ιταλών. Μεγάλωσε μέσα στην ιταλική κατοχή, αλλά γαλουχήθηκε με το ιδανικό της ελευθερίας. Από μικρή ηλικία ο

Αλέξανδρος αντιδρούσε στις ιταλικές διαταγές και απαγορεύσεις. Ο άσβεστος πόθος του ήταν να δει τα Δωδεκάνησα ελεύθερα και ενωμένα με τη μητέρα Ελλάδα. Αυτός ήταν ο σημαντικότερος λόγος που τον οδήγησε στην Αθήνα και στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, από όπου αποφοίτησε το 1934 ως Ανθυπολοχαγός του πεζικού.

Η κήρυξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου βρήκε τον Αλέξανδρο Διάκο να υπηρετεί στην Πίνδο με τον βαθμό του υπολοχαγού. Ο ίδιος ζήτησε να μεταβεί στην πρώτη γραμμή και ορίστηκε διοικητής του 2ου Λόχου, του 1ου Τάγματος, του 4ου Συντάγματος Πεζικού Λαρίσης (που υπαγόταν στη Μεραρχία Λαρίσης, την επονομαζόμενη Σιδηρά Μεραρχία).

...«Κύριε Διοικητά, σ'ας ζητώ για χάρη, να με τοποθετήσετε στο πιό επικίνδυνο σημείο. Ποῦ θὰ ξαναβρωῦ μιὰ τέτοια εὐκαιρία γιὰ νὰ ἐκδικηθῶ τοὺς τύραννους καὶ νὰ βροντοφωνάξω σ' ὄλο τὸν κόσμο πῶς ἡ Δωδεκάνησος ἐλευθερώνεται ;»...

Ο Διάκος είχε λάβει εντολή να καταλάβει το ύψωμα της Τσούκας, στα όρια Φούρκας και Ζούζουλης, καθώς κρίθηκε ότι αυτό θα έπαιζε καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της αντεπίθεσης, που είχε λάβει την απόφαση να εξαπολύσει η ελληνική στρατιωτική διοίκηση. Η περιοχή αυτή της Πίνδου αποτέλεσε θέατρο άγριων μαχών κατά τις πρώτες ημέρες του Ελληνοϊταλικού Πολέμου, καθώς τα ελληνικά στρατεύματα δέχτηκαν σφοδρή επίθεση από τους Ιταλούς αλπινιστές.

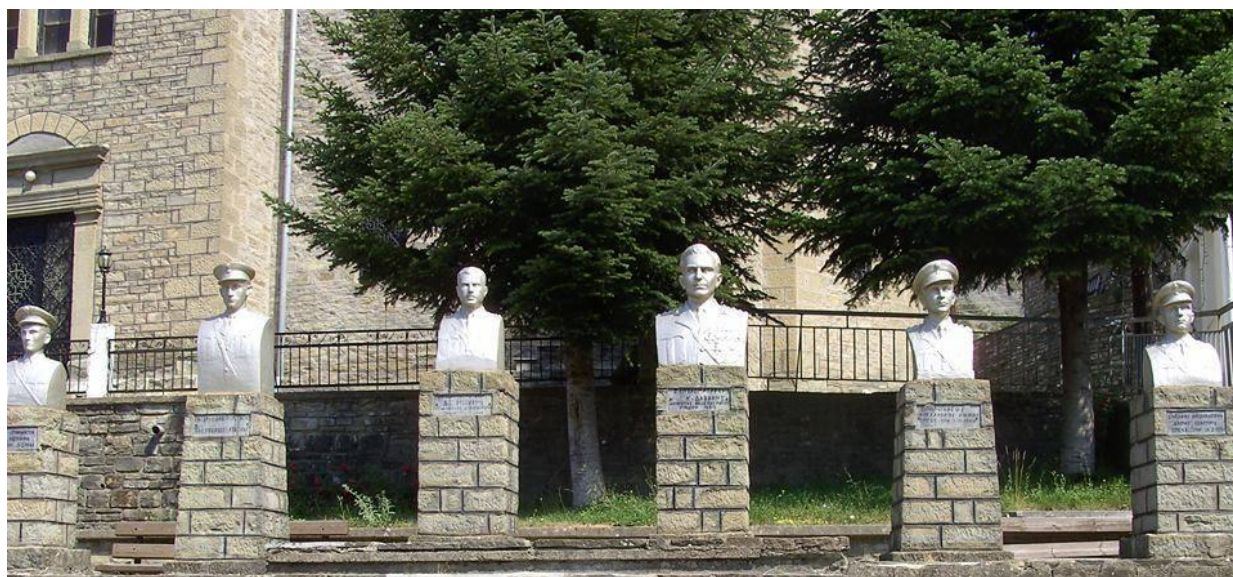
Κατά την κίνησή τους προς το ύψωμα της Τσούκας, ο Διάκος και οι άνδρες του συνάντησαν σθεναρή αντίσταση από τις δυνάμεις της ιταλικής Μεραρχίας Αλπινιστών «Τζούλια», που είχαν λάβει θέσεις άμυνας επί του υψώματος. Ακολούθησε λυσσώδης μάχη με τις ελληνικές και τις ιταλικές δυνάμεις να καταβάλουν υπεράνθρωπες προσπάθειες για τον έλεγχο του υψώματος. Το μεσημέρι της 1^{ης} Νοεμβρίου 1940 κατά τη διάρκεια μιας ακόμη προσπάθειας ανακατάληψης του υψώματος με εφ' όπλου λόγχη, ο Διάκος φώναξε: «*Εμπρός παιδιά! Για μια μεγάλη Ελλάδα! Για μιαν ελεύθερη Δωδεκάνησο!*» και όρμησε με τους άνδρες του κατά των Ιταλών. Η πρώτη εχθρική γραμμή καταλήφθηκε. Ο λόχος συνέχισε την επίθεση, όταν ξαφνικά ο Διάκος αντίκρισε απέναντί του ένα ιταλικό πολυβόλο. «*Προσέξτε, κύριε υπολοχαγέ*», του φώναξε ο έφεδρος ανθυπολοχαγός Ελευθέριος Ντάσκας. Όρθιος ο Δωδεκανήσιος υπολοχαγός σημάδευσε με το όπλο του τον Ιταλό πολυβολητή, αλλά το ξερό κροτάλισμα του πολυβόλου συνεχίστηκε και ο Αλέξανδρος Διάκος έπεσε νεκρός. Ήταν ο πρώτος Έλληνας Αξιωματικός, που έπεσε στο πεδίο της μάχης στα βουνά της Πίνδου. Σε λίγο έπεσε και ο έφεδρος ανθυπολοχαγός Ντάσκας. Οι άνδρες τους όμως συνέχισαν την επίθεση και με τη βοήθεια και άλλων ελληνικών τμημάτων κατέλαβαν οριστικά την Τσούκα. Η μάχη της Τσούκας ήταν η πρώτη νικηφόρα μάχη κατά των Ιταλών και η πρώτη ήττα του Γερμανοϊταλικού άξονα από τους Συμμάχους. Ο Αλέξανδρος

Διάκος ήταν πρώτος Έλληνας αξιωματικός που έπεσε μαχόμενος στο ελληνοαλβανικό μέτωπο στη θέση «Τσούκα-Δημιάλι» ανάμεσα στα χωριά Φούρκα Ιωαννίνων και Ζούζουλη Καστοριάς.

Τρεις μέρες αργότερα, όταν αποκρούστηκε η επίθεση των Ιταλών, κάποιο ελληνικό τμήμα, περαστικό από τη Τσούκα, βρήκε το κορμί του Αλέξανδρου Διάκου πάνω σ' ένα στρώμα από κλαδιά και φύλλα. Ενταφιάστηκε αρχικά στο κοντινό χωριό, στη Ζούζουλη Καστοριάς. Το 1959 τα οστά του μεταφέρθηκαν από την αδελφή του στη γενέτειρα του, στο νησί της Χάλκης, ενώ ο ανδριάντας του δεσπόζει σε κεντρικό σημείο στην πόλη της Ρόδου για να θυμίζει τη θυσία του στις νεότερες γενιές. Υπάρχει όμως και στη Ζούζουλη κενοτάφιο στο όνομά του.

«Χίλιες φορές τον είχαν σκοτώσει και χίλιες φορές είχε ξαναγεννηθεί ανάμεσά μας. Αυτό ήταν χωρίς αμφιβολία το μέτρο και η αξία ενός πολιτισμού βασισμένου στην αγάπη της ζωής και όχι του θανάτου. Στην ελευθερία που ξαναγεννούσε τη ζωή μέσα απ' τα ερείπια του θανάτου.»

Τα λόγια αυτά, από μια επιστολή του ποιητή Οδυσσέα Ελύτη που αναφερόταν στον Έλληνα ήρωα, στον κάθε Έλληνα που έπεσε μαχόμενος στα βουνά της Πίνδου, ταιριάζουν στον ηρωικό θάνατο του υπολοχαγού Αλέξανδρου Διάκου.

Προτομές ηρώων του '40 στο **Επιταχώρι** (Δήμος Νεστορίου Καστοριάς). Εκεί ήταν εγκατεστημένο το στρατηγείο της Πίνδου του ηρωικού συνταγματάρχη Δαβάκη.

Στη μέση ο **Δαβάκης**, ανάμεσα στον αντισυνταγματάρχη **Δημήτριο Μισύρη** (αριστερά) που μαχόταν στο κοντινό ύψωμα της Λυκορράχης και τον **Αλέξανδρο Διάκο** (δεξιά).

Δίπλα στον Μισύρη ο **Ελευθέριος Ντάσκας**.

Στα δύο άκρα οι Επιταχωρίτες μαχητές του '40 **Σωτήριος Μήλιος** (αριστερά) και **Ιωάννης Δήμου** (δεξιά)

Η ζωή και ο ηρωικός θάνατος του Α. Διάκου παρουσιάστηκαν στη σχολική γιορτή για την επέτειο της 28ης Οκτωβρίου 2024, ενώ παράλληλα διαβάστηκε το έργο του Οδυσσέα Ελύτη

«Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας», αφιερωμένο σε αυτόν τον ήρωα του αλβανικού μετώπου. Για την έρευνα, την παρουσίαση και την εκφραστική ανάγνωση των κειμένων εργάστηκαν οι μαθητές/τριες: Γαλάνης Γιάννης, Βλαχοπαναγιώτη Δήμητρα, Καραγκούνη Ελισάβετ, Καφκιά Μελίνα, Μελούδης Θάνος, Ντούμα Μελίνα, Πολυζώης Δημήτρης, Σακελλαρίου Ανδρομάχη, Σωχωρίτης Ιωάννης, Τόλια Νιόβη, Φωκιανός Ηλίας, με την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών, Δ. Κόρδη και Θ. Τριαντοπούλου. Η γιορτή πλαισιώθηκε και με εικαστικά έργα των μαθητών της Γ΄ Γυμνασίου, που δημιουργήθηκαν με την επίβλεψη της καθηγήτριας Εικαστικών, Χ. Στεφανίδη, καθώς και με το τραγούδι «Σε ευλογημένη μέρα» (στίχοι Ο. Ελύτη και μουσική Δ. Λάγιου), από τη χορωδία και την ορχήστρα του σχολείου μας, υπό τη διεύθυνση της καθηγήτριας μουσικής, Δ. Κόρδη.

Πηγές

1. «Αλέξανδρος Διάκος, Αξιωματικός του Πεζικού, ο πρώτος Έλληνας αξιωματικός που έπεσε στο πεδίο της μάχης κατά τη διάρκεια του Ελληνοϊταλικού πολέμου», Σαν Σήμερα, <https://www.sansimera.gr/biographies/1710>
2. «Αλέξανδρος Διάκος: Ο ηρωικός θάνατος του πρώτου πεσόντα Αξιωματικού το '40», Η Ροδιακή, <https://www.rodiaki.gr/article/424950/alexandros-diakos-o-hrwikos-thanatos-toy-prwtoy-pesonta-axiwmaticoy-to-40>
3. “Βενετόκλειο Γυμνάσιο” (πληροφορίες για το σχολείο του Α. Διάκου και την αναμνηστική πλάκα με το όνομά του στην αυλή του) <https://www.rodiaki.gr/article/436851/benetokleio-rodoy-me-onoma-bary-san-istoria>
4. «Σελίδες Ιστορίας... Ανταπόκριση από το μέτωπο-πώς απάθανατίστηκε ο ηρωικός θάνατος του Αλέξανδρου Διάκου Οι τύραννοι εσύλησαν τη σορό του νεκρού ήρωα», Η Ροδιακή, <https://www.rodiaki.gr/article/484604/selides-istorias-antapokrish-apo-to-metwpo-pws-a>
5. «Το Επταχώρι στο '40», <https://www.eptahori.gr/eptachori-40/>
6. Χρήστου Ηρ. Αντωνίου, «Η ιστορία της Ζούζουλης Καστοριάς», στο περιοδικό *Μακεδονικά* από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης [file:///C:/Users/dimit/Downloads/5657-553-10210-1-10-20150327%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/dimit/Downloads/5657-553-10210-1-10-20150327%20(1).pdf) (10.12681/makedonika.96, εκεί δίνεται και η παραπομπή στο αρχείο του Γ.Ε.Σ., Ο Ελληνοϊταλικός Πόλεμος 1940-1941, Αθήναι 1960, σ. 144 κ.ε)

